IRÁNYELVEK

MÉHÉSZKEDÉS ÉS MÉHÉSZETI TERMÉKEK

A DEMETER, BIODINAMIKUS ÉS AZ EZEKKEL KAPCSOLATBAN ÁLLÓ MÁRKÁKHOZ

2012 június

- 2013 július 1-ig minden tagországban alkalmazandó -

Demeter International e.V.

Tartalomjegyzék

Oldal

1. Érvényességi terület, megalapozás ... 3
2. A méhcsaládok elhelyezése, tájbaállítása ... 3
3. A méhlakás (kaptár) ... 4
3.1. Belső kezelés ... 4
3.2. Külső kezelés ... 4
3.3. Tisztítás és fertőtlenítés ... 4
4. Üzemeltetés módjai ... 4
4.1. Szaporítás és nemesítő kiválogatás ... 4
4.1.1. Családok és anyák vásárlása ... 4
4.1.2. Az anya szárnyának kurtítása ... 4
4.2. A mézhozam fokozásának módszerei ... 4
4.3. Fajták ... 4
4.4. Lépépítés ... 4
4.4.1. A fiasításos lépek ... 5
4.4.2. A méztér lépjei ... 5
4.4.3. A viasz származása ... 5
4.4.4. Feldolgozás ... 5
4.4.5. A lépek tárolása ... 5
4.5. Táplálás ... 5
4.5.1. Beetetés télire ... 5
4.5.2. Etetés szükség esetén ... 5
4.5.3. Csalogató etetés ... 5
4.5.4. A fiasítás és a rajok etetése ... 5
4.5.5. Pollen ... 5
5. Méztermelés ... 5
5.1. A pergetett és a centrifugált méz feldolgozása ... 5
5.2. A méz raktározása ... 6
5.3 A méz mérhető minősége: az analízis értékei ... 6
6. A méhek egészsége ... 6
7. Minősítés ... 6
8. Átállás ... 6
9. Kereskedés hozzávásárolt áruval ... 6
10. Demeter méhészetek termékeinek jelölése ... 7

Függelék 1 Követelmények a méz mérhető minőségeivel szemben 7

Függelék 2 Az irányelvek keretében megengedett eljárások, eszközök 7

Függelék 3 Áttöltés szállítási tartályokba rendelésre áttöltés, melegítés 8

1. Érvényességi terület, megalapozás

A Demeter méhészetek szerződéseinek elismerésében a Demeter irányelvek mellett érvényesek még más törvényes meghatározások is, különösen az „Európa -Tanács (EWG) 834/2007 és 889/2008 sz. rendelete az ökológiai gazdálkodásról“, annak mindenkor érvényes megfogalmazásai, az USA 1990 novemberi „Organic Food Production Act“ előírásai, vagy az 1992. februári Ausztrál nemzeti standard az organikus és a biodinamikus termesztést illetően („Australian National Standards for Organic and Bio-Dynamic Produce“). Ezeket az itt következő irányelvek mellett be kell tartani.
A Demeter méhészeti irányelvek tehát egy külön leírt részét alkotják a Demeter minőség elismeréséhez szükséges termelési irányelveknek. A Demeter méhészeti termékek jelölésére történő útmutatások a 10. fejezetben találhatók.

A méhek a legrégibb idők óta kulturális kísérői az embernek. A család felépítése a közösség alapján, a méhek viszonya a fényhez és táplálkozása a virágból – minden időkben tiszteletet és csodálkozást ébresztett. Mégis, a méhcsaládok ma az ember támogató ápolására vannak utalva. A családok erősítése ezért fontos célja a Demeter méhészeteknek.

A méhek által berepült területek sugarának nagysága és az érintett szántóterületek aktuális művelése miatt nem várható el, hogy a méhek az adott körülmények között csak, vagy főképpen biodinamikusan művelt területekről gyűjtsenek. A méheknél a Demeter minőséghez nem az lesz a döntő, mint más állatfajoknál, hogy az üzem termőterületére szorítkoznak-e, hanem az, hogy tartásuk módja állatságos, azaz megfelel e fajuknak.

A biodinamikus gazdálkodási módnak megfelelően a méhészkedés módszerei is a méhcsalád természetes igényeihez igazodnak. Az üzemmódot úgy kell kialakítani, hogy a MÉH – a maga természetét, életmegnyilvánulásait szervesen ki tudja bontakoztatni. A Demeter méhészetekben a méheknek szabad természetes lépeket építeniük. Szaporodásuk alapja a rajzási ösztön lesz, ugyanígy a család növekedésének és megújulásának, valamint a nemesítő tevékenységnek is. A téli táplálékuk jelentős része a saját méz.

A méheknek megporzó tevékenységük és a termelt méhméreg által – mert az fokozza a növények és a természet életerőit – a természet egészében nagy a jelentőségük. A kultúrtájban elhelyezett méhcsaládok jótékony hatása megmutatkozik sok kultúrnövényünk termésnövekedésében és a minőség javulásában. Fontosságuk miatt minden mezőgazdasági üzemi organizmusban törekedni kell a méhészkedés meghonosítására, a biodinamikus üzemben főképpen.

2. A méhcsaládok elhelyezése, a tájbaállítás

Ha el akarjuk helyezni a méhcsaládokat, előnyben kell részesítenünk a biodinamikus vagy ökológiai művelésű területeket, a természetes, magára hagyott területek is megfelelnek. Legalább az a hely, ahol méheink áttelelnek, kapja meg a preparátumokat. Az adott helyen csak annyi családot lehet elhelyezni, amennyit a terület pollennel és nektárral el tud látni. A hely kiválasztásánál nagy gondot kell fordítani arra, hogy a környezet a méheket és a terméket ne károsítsa.
Ha fennáll a gyanú, hogy a környezetszennyezés terhelése magas, akkor a termékeket meg kell vizsgálni, és ha a gyanú igazolódik, a helyet el kell hagyni.

A méhek helyeit (állandó hely, áttelelés helye, vándorlás állomásai) a gyűjtőhely-listában fel kell tüntetni, valamint a hely pontos adatait: helység, táblaszám stb. A gyűjtés jellegét és a családok számát is be kell írni.

3. A méhlakás – a kaptár

A méhek elhelyezése, a kaptár teljességgel természetes anyagokból kell álljon, pl. fából, szalmából, vályogból, kivéve a kötőelemeket, a tetőfedő anyagot és az alsó rácsot.

3.1 A méhlakás belső kezelése

A kaptár belső kezelésére csak Demeter méhészetből származó méhviasz és propolisz használható.

3.2 Külső kezelés

A kaptárak külső kezelése csak olyan fakezelő anyagokkal történhet, melyek ökológiailag veszélytelenek, szintetikus anyag nincsen bennük.

3.3 Tisztítás és fertőtlenítés

Ha tisztításra és fertőtlenítésre van szükség, ez kizárólag hőkezeléssel (láng, forró víz) vagy mechanikusan történhet.

4. Üzemeltetés módjai

4.1 Szaporítás és nemesítő kiválogatás

A szaporodás természetes formája a rajzás, csak a rajzási ösztönből történhet szaporítás. Megengedett az előraj kiemelése az öreg anyával, ezután a maradék család továbbszaporítása műrajokkal vagy a fiasítás szétosztásával.
Ahogyan a háziállatoknál, úgy a méheknél is szükség van a nemesítő munkára. Az anyasejtek nyerésének is a rajzó ösztön az alapja. Megengedett a nemesítő válogatás az anyák közül és a rajok sejtjei közül. Kivétel csak különleges üzemi helyzetekben adódhat, a Demeter International vagy az országos szervezet engedélyével. A mesterséges anyanevelés (lárvák elhelyezése és hasonlók) nincs megengedve. A művi megtermékenyítés és génmanipulált méhek használata tilos.

4.1.1 Családok és anya vásárlása

A méhészeti üzem nem támaszkodhat idegen méhcsaládok vagy rajok folyamatos beillesztésére. Ha mégis szükséges a vásárlás, az új családok vagy anyák Demeter minősített méhészetből kell származzanak. Ha ilyen nem kapható, akkor ökológiai gazdálkodásból való is beszerezhető. Amely vásárolt család vagy anya nem ilyen, mint puszta (csupasz) család illeszthető be.

4.1.2 Az anya szárnyának kurtítása

Az anya szárnyának kurtítása tiltva van.

4.2 A mézhozam fokozásának módszerei

A többcsaládos és a családegyesítő üzemmód és az anyák rendszeres cseréje nincs megengedve.

4.3 A fajták (rasszok)

Egyetlen, a tájhoz és a helyhez alkalmazkodott méhfajtával kell méhészkedni.

4.4 Lépépítés

A lépépítmény a méhcsalád része Ezért a lépeket mint természetes építményt kell felépíttetni a méhcsaláddal. Természetes lépnek nevezzük, ha a család középfal nélküli keretben építkezik. Ez lehet stabil, vagy lehet mozgó építmény. Keskeny, viaszból készült lépszalagok hansználata az építés irányítására megengedett..

4.4.1 A fiasításos lépek
Természetes módon a fiasítás zárt egységet alkot. A fiasítás mérete, igazodva a család fejlődéséhez, szabadon kell növekedjen. A fiasításhoz a keret nagyságát úgy kell megválasztani, hogy az a fiasítással együtt, a keret megosztása nélkül növekedhessen. A záró rács, mint a rendszer állandó része, nincs megengedve. Az átállási időben ez alól kivétel tehető.

4.4.2 A mézterület lépjei
Középfal beépítése csak a méztérben van megengedve. Itt is törekedni kell arra, hogy ne legyen a középfalra szükség.

4.4.3 A viasz származása
A kezdő lépszalagok és a középfalak elkészítéshez szükséges viasz Demeter méhészetek természetes lépjeiből vagy a fedelezésből kell származzon. Ha ilyen nem áll rendelkezésre, akkor viasz vásárolható ökológiai méhészetektől is. A konvencionális méhészetek viaszát, az egyes országok rendelkezéseihez igazodva, három éven belül ki kell vágni, vagy helyettesíteni kell Demeter méhésztekből származó léppel vagy viasszal (lásd még a 8. fejezetet az átállásról).

4.4.4 Feldolgozás
A viasznak nem szabad oldószerrel vagy fehérítő szerrel, sem más adalékkal érintkeznie. Csak nem oxidálódó (rozsdamentes) tartályok és eszközök használhatók a feldolgozáshoz.

4.4.5 A lépek tárolása
A lépeket a viaszmolytól megvédeni csak a 2. Függelékben felsorolt szerekkel lehet.

4.5 A méhek etetése

4.5.1 Beetetés télre (Beteleltetés)
A méhek természetes táplálkozásának alapja a méz és a virágpor Törekedni kell a mézzel történő beteleltetésre. Ha ez nem lehetséges, akkor a kiegészítő élelemnek egy megfelelő mennyiségű mézet kell tartalmaznia (legkevesebb 10% méz a cukorhoz). Ez a méz a saját vagy egy hasonló irányelvekkel dolgozó méhészetből kell származzon. Az élelemhez kamillateát és sót kell hozzáadni.
A beetetéshez csak biodinamikus vagy ökológiai termésből származó táplálékot szabad használni.

4.5.2 Etetés szükség esetén
Ha az első hordás ideje előtt etetésre lenne szükség, az úgy kell történjen, ahogy a télire való beetetésnél. Ha az utolsó mézszüret után a gazda szükség-etetésre kényszerül, akkor csak Demeter méhészetből való mézet adhat a családoknak. Ilyenkor a cukor nincs engedélyezve.

4.5.3 Csalogató etetés
Nincs engedélyezve

4.5.4 A rajok és a fiasítás etetése
A rajok felépítésekor és a maradék családok etetésekor a télre való beetetés szabályai szerint kell eljárni.

4.5.5 Virágpor
Virágport pótló anyagok használata tilos.

5. Mézszüret

5.1 A pergetett és a centrifugált méz feldolgozása

A mézet nem szabad 35 °C fok fölé melegíteni a pergetés, préselés, szűrés, ülepítés és üvegbe töltés alkalmával. A nyomás alatt történő szűrés nincs megengedve. A méz minden pótlólagos melegítését el kell kerülni. Szabály szerint a kipergetett mézet még az első megszilárdulás előtt be kell tölteni az eladási edényekbe (ezek üveg vagy fémedények). Bizonyos üzemi helyzetekben a 3. Függelék szerint lehet áttölteni a mézet.

5.2 A méz raktározása

A mézet levegőtől elzárva, sötét és állandóan hűvös helyen kell tartani. Plasztik (műanyag) használata nincs megengedve.

5.3 A méz mérhető minősége: az analízis értékei

A törvényes előírásokon kívül az 1. Függelékben leírt kritériumoknak is meg kell feleljen a méz.

6. A méhek egészsége

A méhcsaládnak megzavart egyensúlyát saját erejéből kellene helyreállítania. A Demeter méhészetek eljárásai arra irányulnak, hogy a család a maga öngyógyító képességét és vitalitását megtartsa. Ha egyes fertőzésre érzékeny családok bizonyos kártevők vagy kórokozók hatására elvesznek, ezt természetes kiválasztódásnak lehet tekinteni.
Ha a kórokozó vagy kártevő elleni védekezés mégsem kerülhető el, akkor a 2. Függelék intézkedéseit lehet alkalmazni.

7. Minősítés

A Demeter méhészet elismerése akkor következhet, ha a méhész vagy az üzemvezető a maga képességét már igazolta és betartja az irányelvekben leírtakat. Szükség esetén a méhészet termékeinek és a kaptáraknak a vizsgálatára is sor kerülhet, káros anyagokkal való szennyezettség szempontjából.
Ha a szermaradványok jelenléte bizonyított, akkor a méhésszel szemben – előbb megbeszélve azt a minősítést végző grémium tagjaival – intézkedések történnek a zavaró okok eltüntetésére.

8. Átállás

Az átállást egy átállási terv készítése előzi meg. Az átállási terv három évvel a kezdete után el kell vezessen a teljes elismeréshez. A Demeter minősítés (elismerés) feltétele az „Átállásban Demeterre“ minősítés, melyet 12 hónappal azután kaphat meg a méhészet, hogy utoljára használt az irányelvekben tiltott szert, és a szennyezett viaszt már kidobta, vagy ökológiai méhészetből való viaszra cserélte. A viasz első cseréjére nincs szükség, ha a laboratóriumi vizsgálat az átállás kezdetekor, vagy az első átállási évben kimutatta, hogy a méhészetben található viasz kifogástalan. Ez azt jelenti, hogy a jelenlévő viaszban és a jelenlévő lépekben az irányelvekben tiltott szer maradványai nem találhatók. Ehhez az ellenőrző szervezet megkívánja a viaszminta vizsgálatát.
Az átállási időszakban a következő kivételek adódhatnak:

- osztott fiasítás
- anyarács használat
- a fiasításban megmaradó középfalból való lépek. Ezeket az első átállási év végéig nagymértékben (cca. 30%-ban) természetes építésű lépekkel ki kell váltani.

9. Kereskedés hozzávásárolt áruval

A direkt kereskedésben (pl. termelői piacon, a gazdaság boltjában) elvileg lehetséges hozzávásárolt áruval is kereskedni. Ilyenkor a következőkre kell figyelni:

- a hozzávásolt áruról könyvet kell vezetni
- a termék jelölésében a származás, az előállítási mód egyértelmű legyen
- a saját termelésű és a hozzávásárolt árut elkülönítve kell deklarálni
- a konvencionális áruval csak akkor lehet kereskedni, ha a termék sem Demeter, sem ökominőségben nem kapható
- a konvencionális áru mint olyan egyértelműen felismerhető kell legyen

- a egyidejűleg kínálni a Demeter és öko-árut a konvencionális eredetű termékkel nem szabad.

10. A Demeter méhészetek termékeinek jelölése

Amikor egy Demeter üzem méhészete túllépi az önellátás méreteit, akkor a termék eladásra kerül. Ebben az esetben az a legkevesebb, hogy be kell tartani a méhészetekre és azok termékeire vonatkozó nemzeti bio-rendelet előírásait.
A méhészeti termékek jelölésében bármely utalás a Demeter minőségre csak akkor használható (pl. „Demeter gazdaságból való méz“), ha a termék elismert, minősített Demeter méhészetből származik. Ehhez szükséges, hogy a Demeter irányelveket a méhész betartsa.
A méhészti termékek jelölésekor a mindenkori érvényes minősítési és jelölési irányelvek szerint kell eljárni. A cimke felirata és a csomagolás egésze a nemzetközi Demeter védjegy használata az „Irányelvek a Demeter termékek jelölésére“ által szabályozott. (ld 4.1 és 4.5.1 fejezeteket)

Függelék 1 Követelmények a méz mérhető minőségével szemben

A víztartalom, a DIN/AOAC szerint mérve nem lehet több mint 18% - a fenyéren (Heide) gyűjtött méz esetén 21.4%.
A Winkler szerint mért HMF tartalom (hidroxil metán furfurol) maximum 10 mg/kg lehet.
Az invertáz szám, Hadorn szerint mérve, legalább 10 kell legyen, kivéve az enzimszegény mézeket, mint pl. az akácméz.

Függelék 2 Az irányelvek keretében megengedett eljárások és eszközök

A fiasítás elvétele, hőkezelés, mesterséges rajképzés, gyógyteák, hangyasav, ecetsav, tejsav, oxálsav, Bacillus thüringiensis (ha nem transgén), nátriumkarbonát (szóda) a fertőtlenítéshez American Foul Broud esetén, ökotermelésből való cukor, só.
A sürgős kezelésre szoruló családoktól a kezelés előtt el kell venni a mézet, a kezelés után az ilyen családok mézét piacra vinni az adott szezonban nem szabad.

Függelék 3 Áttöltés szállítási tartályokba rendelésre

Áttöltés, melegítés

Áttöltés szállítási tartályokba rendelésre
Műanyag tartályokba történő áttöltés csak rendelésre és szállítás céljára megengedett.

A méz áttöltése
Ha egy bizonyos fajta pergetett méz mennyisége a várható átlagos évi eladható mennyiséget meghaladja, akkor a mézet szabad nagyobb tartályban tárolni, és azt később az eladási edényekbe áttölteni, a következő feltételek mellett:

- Legalább annyi mézet kell egy bizonyos fajtából mindjárt a mézszüret után és a méz megszilárdulása előtt az eladási (üveg vagy fém) edényekbe széttölteni, amennyi az évente átlagosan eladható méz. Nagyméretű tartályokban történő eladás esetén ez nem szükséges.
- Dokumentálni kell, hogy milyen fajta méz, mekkora mennyiségben és milyen nagyságba lett áttöltve.
- A mézet csak annyira szabad felmelegíteni, hogy folyékony állapotúvá kezdjen válni (krémszerű konzisztencia), s ezt elérve, megfelelő eszközök segítségével, azonnal át lehessen tölteni.
- Mézet sosem szabad folyékonnyá tenni.

Minden eljárásról (áttöltés, melegítés), ami ebben a kivételeket megfogalmazó rendelkezésben van leírva, feljegyzéseket kell készíteni (dátum, mennyiség, eljárás stb.) és azt az ellenőrzéskor be kell mutatni.

A méz melegítése csak indirekt módon történhet. Feltétlenül meg kell akadályozni, hogy a méz 35 °C foknál melegebb legyen.